

BIBLIOTEKA
SHTETIT

844-32
k.12

Sulejman Kaba

**Kur dilnim
në det...**

tregime

814-32

K 12.

SULEJMAN KABA

KUR DILNIM NË DET...

tregime

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI

NATYRË SHQIPTARE...

...Ashtu ka kenë dhe ka me mbetë! Jo vetëm robtë e tij po dhe çdo gja afër vedit shqiptari i don të burrueme!...

(Nga një bisedë me një malësor.)

Pas reve që sollën rënien e borës së parë, për tri ditë qielli bëri një pushim të shkurtër dhe në buzëmbremjen e së katërtës retë u dyndën mbi majat e maleve me një shtrirje të dystë në ngjyrë plumbi. Pas pak, nisi një borë me fjolla të mëdha, sa krahët e një fluturë të bardhë.

Më të moshuarit e njihnin mirë fytyrën që kishte marrë qielli. Ishte tamam fytyrë dimri e, sipas përvojës së tyre, kjo borë e shtruar dhe e ngadaltë tani do ta vishte çdo ditë e më shumë tokën me gunën e saj të ftohtë. Si në çdo dimër të tillë, çatitë e shtëpive, që ngjanin si ca kulla të vogla, prisnin të zotët e tyre. Për malësorët e krahinave të larta malore, pastrimi i çatave ishte një punë e zakonshme dimërore. Gjithçka që ditën

matej me sy, natën ndihej me veshë. Në netët e acarta pleqtë flinin gati në përgjim dhe bënin një gjumë të trazuar. Përvoja e jetës u ishte njësuar me parandjenjën e rrezikut që mund të sillte shembja e çatisë nga pesha e borës, ndaj gjumi i tyre dimëror i ngjante shpesh një përgjimi. Dhe kjo bëhej dalngadalë shprehi për të gjithë.

Ukë Ukaçjerra hoqi opingat e ashtu, me çorapët e leshtë u ngjit mbi çatinë e drunjtë. Filloi t'i jepte lopatës për të hequr borën. Në shpinën e kërrusur i zinte vend bora e re që binte. Ashtu i harkuar majë çatisë, shpina i dukej si një lëkurë e bardhë dashi. Duhmat e frymës e të dihatjes i dilnin nga goja si vrunduj avujsh. Ai e dinte se, kur e donte puna, lodhja s'duhej përfillur. Dy vjet më parë, fqinjët aty pranë, Binak Drenit, i qe rrënuar çatia nga bora e kjo s'kishte ndodhur për dembelinë e Binakut po se i zoti i shtëpisë kishte qenë në vathë, tej nga shpella e Logut të Dhenve.

— O burrë, — e pyeti e shoqja, Prena, — a e pastrove çatinë?

— Kanë mbetë dhe gjashtë a shtatë lopata, grue, — ia ktheu ai.

— O burrë (kështu e thërriste ajo, që kur ishte martuar me të) — duhet me e pastrue dhe çatinë e Binakut, se e shoqja ka shkue me u çue bukë robve.

Ai e drejtoi trupin dhe u dha dy-tri herë kraheve. Nga shpina dhe supet iu derdh bora e shkri-fët, si të binte nga degët e ngarkuara të një lisi.

Sakaq u ul në tokë dhe aty për aty veshi opingat. Prena hodhi një vështrim te këmbët e tij. Çorapët i qenë lagur e dukeshin si të zbutur me ujë. Ajo deshi t'i thoshte që të hynte e t'i thante pranë

zjarrit, po zëri i të shoqit ia preu hovin e fjalëve.

— A thue... se u desh me më thanë ti për me pastrue çatinë e Binakut?! — tha ai, disi i mrrolun në fytyrë.

Gruaja u gjend ngushtë, shumë ngushtë. Sipas zakoneve e dokeve, burrave u kishte hije t'u shkonte vetë mendja në punët e robit, bile jo vetëm të shtëpisë së tyre, po edhe të të tjerëve.

Bora vijonte të derdhej rëndë-rëndë. Shtëpitë e shpërndara një këtu e një atje, si pika vrojtimi në kohëra, ngjanin si pargje bore. Bardhësia i ngjante një çarçafi të pafund që kishte mbuluar çdo gjë. Ato shtëpi si kulla, ishin mësuar me trillet e dimrave dhe u kishin bërë ballë jo vetëm dimrave, po edhe fukarallëkut që sillte me vete kjo veshje e bardhë, e cila mbyllte udhët e shtigjet e atyre anëve.

— Ti, — i tha ai së shoqes, — shko e ban gati kripën me shëllinë, se burrat i dinë vetë punët e tyne.

Prena i hodhi një shikim të shoqit dhe thellë në vetvete i erdhi keq për këmbët e tij të lagura, të bëra qull. Një drithërimë ia përshkoi trupin. Uka, për të kishte mbetur i tillë, i pandryshueshëm në vese e shëndet. Kishte po atë trup të ngjeshur, me krahët e gjatë e të fuqishëm, vetëm ballin sikur ia kishin ngarkuar rrudhat. U largua dhe ngjiti shkallët e drunjta. Nga frëngjia ajo pa se si i shoqi u ngjit në çatinë e Binakajve. Duart e tij nisën të lëviznin vrulltazi e pas çdo hedhjeje lopate, poshtë përhapej bora e shkrifët, si miell i bardhë. «Miell i bardhë!» — kaloi nëpër mend Prenë, duke u rrëmbyer në krahët e një ëndrre pothuaj të harruar. U hoq anash dhe zgjati do-

rën drejt torbës me kripë. Tek ajo zunë vend dy imazhe me fytyrë të njëllajtë, bardhësia e miellit -ëndërrr, kur kishte gatuar një bukë të badhë në ditët e nusërisë me një grusht miell të tillë, që i ngjante shkrifjes së borës që rrëzonte i shoqi. Miell e borë i mbeti në mendje.

Jashtë u dëgjuan zëra njerëzish. Prena hodhi sytë tej dritares dhe dalloi disa njerëz tek oborri i shtëpisë tjetër. Nën perden e trashë të borës, ajo njohu të shoqin dhe Binakun. Pas pak, pa edhe të shoqen e Binakut, Sukën, e cila kapi për brirësh dy bagëti që ishin shtrirë afër këmbëve të burrave.

— Na prenë ujçit, Ukë, — tha Binaku pa ia hequr sytë. — Na u lëshuen në tufë... Murri... qeni yt, luftoi sa munda, po na kanë copëtue për dreqni, e i shitoftë zana!

— Gjergjin ku e kam? — pyeti Uka për të birin, pa u mbushur mirë me frymë.

Binaku e pa Ukën drejt në sy e sakaq uli kokën.

— Të pyeta për tim bir, Binak! — tha rëndë dhe i shqetësuar Uka.

— Yt bir, o Ukë... — u mek në fjalët e tij Binaku, pa qenë i zoti të mbulonte trazimin dhe u mjaftua duke ulur kokën.

— Fol, bre burrë! — tha Uka i tronditur.

Binaku e preu me një vështrim vjedhurazi, po tjetri, që ishte i shqetësuar se mos ndoshta i biri kishte pësuar gjë, dyshoi nga heshtja dhe ngurrimi i tij. Uka kishte një përvojë të madhe nga jeta dhe e dinte ndoshta më mirë se kushdo tjetër, se si mund të vinte e keqja, e liga dhe fatkeqësia. Në dimra të tillë vdekja e kishte të

lehtë të fshihej nën vellon e bardhë mashtruese. Ai kujtoi vetëtimthi ortekun e motit të shkuar, që zhvendosi lisat e Lugut të Kaprojve. Orteku kishte fshirë nga faqja e dheut kullën e Trazajve me dy pleqtë brenda. Uka solli ndër mend kobe të tilla, që dimri i mbartte në trastën e vet. Iu kujtua dhe i ati, Kola dhe u drithërua për të. I rrahu zemra si krahët e një pëllumbi të egër, që ikën i trembur nga degët e një lisi. «Gjergji!!» — tha me vete dhe përsëri kujtoi të atin. Kolën.

— Mos i ka ndodhë gja tim biri, Binak?!— pyeti kësaj here me zë të lartë.,

Binaku po merrej me një piring të vogël bore dhe përpiquej që ta sheshonte atë me majën e opingës.

— Binak?! — i tha duke e kapur nga supi i armës.

— Më vjen zor, he burrë, me ta thanë të vërtetën, — ia ktheu tjetri. Sytë e dy burrave u kryqëzuan, si të qenë katër gaca zjarri që përcillnin te njëri-tjetri një prush e flakë.

— Gjergji yt... — ngurroi Binaku.... — Gjergji yt, kur iu lëshue lukunia e ujqve bagëtisë... u tremb... u tut, mbeti në kasolle e më la vetëm!

— Çka po flet, he burrë i malësisë?!

— Besa, më erdhi keq e s'desha me ta thanë, Ukë. Po yt bir u tut!

— Mos, he burrë, mos ma thuej dy herë atë fjalë, — tha Uka dhe ndjeu sikur u lëshuan mbi shtatin e tij të madh disa ortekë njëherësh.

Binaku, tashmë e kishte shkruar dhe sheshuar piringun e borës, e, kur këmba s'i prekte më

gjë tjetër, e ndjeu veten të lehtësuar, si të kishte hequr një peshë nga ndërgjegjja e tij.

Pas pak, nëpër udhën e ngushtë, në drejtim të shtëpisë së Ukë Ukaçjerrës po ngjitej i biri. Gjergji hidhte hapat e rënduar dhe ashtu i ngarkuar keq, dukej si një përmasë e bardhë. Mbi shpatulla mbante bagtit që i pati mbytur ujku. Bagëtime u varej koka me ca lëkundje tronditëse.

Uka i hodhi një vështrim vetëtimë, si t'i kishte dalë ky vështrim nga thellësia e shpirtit. Ai i pa të gjitha, supet e të birit të ngjeshura nga bardhësia e përgjakur e borës, këmbën e Binakut që kishte sheshuar një pìrg bore dhe vazhdën që kishin lënë bagëtitë mbi tokë, teksa po i zvarriste Suka e Binakut. Prej këtyre mendimeve e shkëputi dora e Binakut, që i zgjati këmborën.

— Merre! Asht e përçorit, Ukë, — tha ai kokulur. Tjetri zgjati dorën. Mes dy duarve, u dëgjuan ca tringëllima të mbytura, të ftohta, pasi bora kishte gjetur vend edhe tek ajo copë e metaltë në ngjyrë të shpinës së zhveshur të malit.

Uka pa se i biri i lëshoi bagëtitë e prera nga ujqit te pragu i parë i shkallëve dhe pas asaj lëvizjeje, nën strehë u fut Murri, qeni i tyre, mbytur në plagë. Prenda zbriti poshtë e kaloi pranë të birit pa bërë zë. Ajo e mori me mend se çfarë kishte ndodhur. Pas pak, e luti të birin dhe e futi në dhomën e zjarrit që të merrte veten. Jashtë, bora vijonte të binte e njëllojtë. Fluturzat e bardha dalngadalë po merrnin një ngjyrë disi të murrme, për shkak të mbrëmjes që po binte.

Uka u afrua pranë bagëtisë së vet dhe zuri t'i ledhatonte me një vështrim të dhembshur.

Pranë kokave të varura, me sytë të hapur, bora kishte thithur pikëzat e gjakut dhe në vendet e kokave dukej sikur kishin mbirë thellë prej dheu ca njolla të errëta. Kërciti nofullat. Ashtu, i ulur në gjunjë, hodhi sytë nga qeni i tij. Murri kishte nxjerrë gjuhën si një zgjatje e me të përpiquej të lëpinte një plagë në kofshën e djathtë. «E paskan rropue Murrin, t'mallkuemit!» — tha nëpër dhëmbë Uka.

Pa vënë re se Binaku ishte diku aty afër, ai u fut në haurin nën shkallë e doli me një qyp në duar. Shkoi në dhomë. Ishte i mrolët si nata dhe nuk i foli askujt. Afroi qypin pranë prushit. Gjeti një këmishë të vjetër, po të pastër, së cilës i nguli gishtat dhe e ndau në copa. Doli jashtë dhe, si e ledhi pak Murrin, u përpoq ta ngrinte në këmbë.

— O Ukë Ukaçjerra! — u dëgjua zëri i trashë e i njohur i kryexhandarit të katundit, Çun Darrit, i cili ishte ndalur buzë gardhit, para oborrit. — Desha me ta lypë Murrin, po më thanë se ta kishin copëtue ujqit.

Uka nuk iu përgjigj. As Binaku nuk i foli.

— Më duhet me zbritë deri në qytet, o Ukë, se kemi do punë andej... Na kanë thirrë e...

Uka e mori me mend se Çuni donte të sigurohej për udhën që kalonte tej Qafës së Malit, po prapë heshti.

— Si thoni, bre burra, a ka lanë shteg kjo borë? — pyeti kryexhandari.

— Dimën asht! — tha prerë Binaku.

— E pra, ju thashë se desha me e marrë Murrin deri te Qafa e Lëngut të Ithit, po Murri i Ukës s'iu lypka ma as drejënve. Po marr me

vete dy xhandarë deri në qafë, — tha Çun Dari, si të donte të merrte edhe mendimin e dy fshatarëve.

Uka e pa me inat, u ktheu shpinën xhandarëve, i futi krahët Murrit dhe me të në duar u ngjit lart. Iku dhe Binaku.

Kryexhandari Çun Dari shkuli me vështirësi një hu gardhi dhe duke u mbajtur me të, u dha shenjë dy xhandarëve që t'i afroreshin e të viheshin në udhë.

Nga frëngjia e kullës, Uka ndoqi me sy tri siluetat e tyre. Ata ecnin pranë njëri-tjetrit, të armatosur, të veshur e të mbathur me këpucë të reja. Hijet e tyre formonin tri njolla të zeza të lëvizshme në gjysmëbardhësinë e shtruar të borës. «Ka frikë prej dimnit të egër, Çun Dari! — tha me vete Uka, — don me i shpëtue të ftohtit të këtyne anëve, delenxhiu!»

Kryexhandari Çun Dari kishte dy vjet që u ishte ngjitur atyre maleve të larta e të thepisura, e, natyrisht, jo me vullnetin e vet po nga një ngjarje që në fillim dihej vetëm prej tij dhe xhandarmërisë së qytetit. Ai kishte ushtruar profesionin e tij të kërbacit diku në një qytet të vogël të Jugut. Atje ishte marrë me disa ndyrësira të cilat ishte rrezik t'i paguante me kokën e tij. Çun Dari kishte një fytyrë që nuk qeshte kurrë e dukej se kishte lindur vetëm për keq. Vitin e shkuar ai i kërcënoi malësorët për taksat, u mori atyre deri bagëtitë e fundit dhe po atë vit, dikush që nuk u gjet kurrë, i fali një plumb. Plumbi e mori nën qafë. Dimrin e shkuar, ai e kaloi në qytet me shërimin e qafës dhe të frikës. Çuni që shëruar pas tetë muajve, po ai plumb që